

світогляду. Не допускається будь-яке примушування при визначенні громадянином свого ставлення до релігії, до сповідання або відмови від сповідання релігії, до участі або неучасті в богослужіннях, релігійних обрядах і церемоніях, навчання релігії. Здійснення свободи сповідувати релігію або переконання підлягає лише таким обмеженням, які необхідні для охорони громадської безпеки та порядку, життя, здоров'я і моралі, а також прав і свобод інших громадян, встановлені законом і відповідають міжнародним зобов'язанням України. Держава захищає права й законні інтереси релігійних організацій, сприяє встановленню відносин взаємної релігійної і світоглядної терпимості й поваги між громадянами, які сповідують релігію або не сповідують її, між віруючими різних віросповідань та їхніми релігійними організаціями, бере до відома й поважає традиції та внутрішні настанови релігійних організацій, якщо вони не суперечать чинному законодавству. Держава не втручається у здійснювану в межах закону діяльність будь-яких організацій, створених за ознакою ставлення до релігії. В підсумку можна сказати, що право на сповідання релігії надійно захищене, а захищає його наше законодавство та держава. Таку політику слід вважати правильною, адже в Україні досить багато національних меншинств, до світогляду яких необхідно ставитись з повагою, таке ставлення характеризує нашу країну як демократичну, сучасну, правову та європейську.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» редакція від 31.01.2019.
2. Паливода А.В. Книга Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» .
3. Онищук І.І. «Правовий статус свободи совісті та релігії в історико-правовому контексті східних церков візантійського обряду».
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права — Ратифікація від 19.10.1973

ЧАНТАЙ С. В.,

магістр Навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

СЬОХ К. Я.,

доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ВПЛИВ COVID-19 НА ПРАВА ЖІНОК В УКРАЇНІ

Виклики, які стоять перед цілим світом та перед Україною зокрема через COVID19, пов'язані із захистом прав людини і забезпеченням гендерної рівності.

Наслідки пандемії мають непропорційний вплив на жінок та дівчат в Україні, зокрема що стосується сфери трудових, сімейних відносин та захисту від гендерно зумовленого насильства. Оскільки криза коронавірусу є глобальною і матиме довгостроковий вплив, передусім на становище жінок та дівчат в Україні, важливо дослідити, з якими викликами стикаються жінки, як криза вплинула на реалізацію і захист прав жінок та забезпечення гендерної рівності в Україні.

Пандемія COVID-19 швидко внесла свої корективи на ринку праці, внаслідок чого були прийняті і зміни до Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) та передбачена така форма організації праці, як дистанційна (надомна) робота [1]. Щонайменше третина працюючих жінок змогли і оцінити переваги роботи дистанційно, і стикнутися з проблемами і труднощами, вирішення яких вимагає спільних зусиль держави та роботодавців.

Увагу приділемо проблемі дистанційного режиму роботи. За відсутності гендерної політики в компанії призводить до збільшення навантаження на жінок. Адже жінки під час карантину через спалах COVID-19, окрім виконання своїх професійних обов'язків, виконували одночасно і домашню роботу (прибирали, готували тощо), а також допомагали з навчанням дітям, які теж вчилися дистанційно вдома. Неоплачувана домашня праця (яку наразі здебільшого виконують жінки) у випадку дистанційної роботи погіршує становище жінок, призводить до надмірного їх навантаження.

Для зменшення дискримінації жінок та забезпечення належних можливостей конкурувати з чоловіками нарівні у сфері трудових відносин потрібно проводити широкі інформаційні кампанії, які сприяли б подоланню наявних у суспільстві гендерних стереотипів та активному залученню чоловіків до розподілу домашніх обов'язків.

Під час карантину було зафіксовано численні звернення з приводу порушення трудових прав працівників, про що зазначали учасниці фокус-групових досліджень, серед яких адвокатки системи безоплатної правової допомоги, громадських організацій тощо.

У II кварталі 2020 року звернень від працівників про порушення законодавства про працю було отримано 8758 (за винятком Донецької області, яка не подала даних), із них 48,9% – від жінок (без Закарпатської області, яка не могла визначити стать заявників). Це можна пояснити тим, що пандемія є об'єктивним чинником зниження якості життя, а тому пов'язані з нею можливі зазіхання на трудові права сприймалися працівниками радше як вимушені негативні зміни в організації праці, а не порушення таких прав. Крім того, про новели трудового законодавства, запроваджені у зв'язку з карантинном, громадяни довідуються поступово, а тому не одразу ідентифікують їх порушення [2].

Карантинні обмеження викликали вимушені зміни в роботі підприємств, установ, організацій та підприємців, зокрема зупинення роботи та звільнення працівників. Згідно з даними Державного центру зайнятості, у період карантину жінки і чоловіки в однаковому співвідношенні отримували статус безробітних, проте чоловіків значно частіше працевлаштовували, ніж жінок.

Пандемія коронавірусу в Україні негативно вплинула на фінансову спроможність жінок забезпечувати себе необхідним рівнем якості життя, чимало сімей опинилося у скрутному економічному становищі. Спостерігаються труднощі, з якими стикнулися внутрішньо переміщені особи (надалі – ВПО). За різними даними, у різні періоди кількість жінок серед ВПО становила приблизно 60%. Водночас різні дослідження наголошують на більшій економічній вразливості жінок-ВПО порівняно з чоловіками, гіршому доступі до послуг та більшій кількості обов'язків. У 2019-му результати дослідження Міжнародної організації праці спільно з Міністерством з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України й Міністерством соціальної політики України показали, що 79% всіх ВПО, які активно шукають роботу, – це жінки.

Жінки-підприємці більшою мірою зазнавали негативного впливу COVID-19, оскільки більше задіяні в тих господарських сферах діяльності, які найчастіше піддавалися карантинним обмеженням та заборонам.

Від початку запровадження карантину в інформаційному просторі розпочалися дискусії щодо збільшення кількості розлучень, викликаних неможливістю спільного проживання у замкненому просторі, особливо коли це стосується сімей, де має місце домашнє насильство.

Пандемія COVID-19 та запроваджені карантинні заходи негативно впливають на економічну систему країни та ринок праці. Відпустки за власний рахунок, які беруть працівники, звільнення за власним бажанням та скорочення посад чи ліквідація підприємств впливають і на виконання батьками своїх обов'язків щодо утримання дітей. У гіршому становищі у цій ситуації опиняються жінки, з якими, як правило, проживають діти після розірвання шлюбу. Адже якщо батько дітей не платитиме аліментів чи платитиме їх у значно меншому розмірі, на жінок покладається обов'язок повною мірою самостійно забезпечити дітям належні умови проживання, харчування тощо.

Під час пандемії захист постраждалих від домашнього насильства був одним із ключових питань у середовищі правозахисної спільноти та жіночих громадських організацій.

Згідно з даними «Керівних положень для Європи: Захист прав жінок і дівчат у період пандемії COVID-19 та її наслідків», «до початку пандемії повідомлялося, що кожна п'ята жінка в ЄС зазнавала певної форми фізичного та/або сексуального насильства з боку нинішнього або попереднього партнера. З початку пандемії притулки, екстрені служби довіри, організації та офіційні установи повідомляють про стрибок повідомлень про жінок та дівчат, яким загрожує насилля вдома. За останніми даними ВООЗ, екстрені дзвінки жінок, які зазнають погроз або насильства з боку їхнього партнера, зросли до 60% порівняно з минулим роком у багатьох європейських країнах. У деяких країнах влада вказує на зменшення кількості повідомлень про випадки домашнього насильства, що може вказувати на обмежені можливості повідомлення про насильство жінками, які проживають разом із кривдником» [3].

У дослідженні ООН Жінки «COVID-19 та надання основних послуг для тих, хто пережив насильство над жінками та дівчатами» звернуто увагу на те, що виникають труднощі у дівчат і жінок, аби повідомити про насильство правоохоронним органам чи відповідним службам довіри, у зв'язку з тим, що вони цілодобово проживають зі своїми кривдниками, відповідно не мають фізичної можливості навіть зателефонувати з цією метою. Заразом акти правоохоронних органів, спрямовані на захист постраждалих, не виконуються, сприяючи безкарності, тим часом насильство щодо жінок зростає [4].

Термінові заборонні приписи, що є заходом негайного реагування на випадки домашнього насильства у разі загрози життю та здоров'ю постраждалої особи, у період карантину виносилися лише у 23,8% випадків, тимчасом як у період з січня по березень 2020 року поліція виносила термінові заборонні приписи у 28,4% випадках.

Отже, у період до запровадження карантину працівники правоохоронних органів частіше (у 5% випадків більше) застосовували термінові заборонні приписи, спеціальні заходи захисту постраждалих від домашнього насильства, які можуть містити вимогу до кривдника покинути місце проживання / перебування постраждалої особи.

Це підтверджує твердження жіночих правозахисних організацій про відсутність ефективних заходів реагування з боку працівників поліції в період карантину. Зокрема, стверджується, що поліція не виносить термінових заборонних приписів, які містять вимогу залишити місце проживання / перебування постраждалої особи, мотивуючи карантин, самоізоляцією тощо, залишаючи, отже, постраждалу особу в небезпечній для її життя і здоров'я ситуації.

Своєю чергою адвокати не використовують такого механізму захисту потерпілих від домашнього насильства, як звернення до суду з клопотанням про видачу обмежувальних приписів, про що свідчить незначна кількість судових рішень про їх видачу.

Одним із зобов'язань, котрі поліція та суд можуть покласти на кривдника спеціальними заходами, – це заборона перебувати у місці проживання чи перебування постраждалої особи незалежно від майнових прав кривдника на майно. Але, як правило, частими є ситуації, коли кривдник – власник житла, цей факт породжує в поліції та суду сумніви щодо застосування спеціальних заходів, зокрема в період карантину, адже куди піде кривдник, якщо встановлено карантинні обмеження щодо пересування та контактування з людьми [5].

Окремі вразливі групи жінок (наприклад, жінки з інвалідністю, жінки з хронічними хворобами, з ВІЛ-інфекцією) не можуть отримати доступ до потрібних медичних послуг (наприклад, регулярних обстежень), а також до спеціальних товарів, продуктів харчування, наражаються на ризик переривання необхідної терапії тощо. Високий ризик погіршення стану здоров'я, особливо в жінок з інвалідністю, жінок з діагностованими хронічними захворюваннями, літніх жінок (65+) через неможливість потрапити на прийом профільних лікарів або пройти чергове медичне обстеження, у тому числі у зв'язку з обмеженням

транспортного сполучення. Декілька жінок з інвалідністю та жінки, які мають дітей з інвалідністю відзначали, що на період карантину припадає потреба підтвердження статусу, однак така можливість відсутня. Така ситуація може призвести до зупинки виплат, що є основою їхнього доходу. Ромські жінки, окрім посилення фінансової кризи, проблем з оформленням документів, стикнулися зі стигматизацією та дискримінацією у своїх громадах (їх не пускають до аптек і продовольчих магазинів) [6].

Структурні підрозділи, діяльність яких спрямована на забезпечення захисту населення в умовах пандемії COVID-19 на центральному рівні, а також окремо створені тимчасові комісії, комітети, робочі групи на рівні ОДА й ОТГ не завжди є гендерно збалансованими, що пов'язано зі структурою представництва жінок на рівні ухвалення рішень.

Переважно не налагоджено механізм взаємодії створених органів з жіночими та правозахисними громадськими організаціями, включно з представниками вразливих груп, а також не використано можливість створення та/ або співпраці з консультативно-дорадчими органами з гендерної політики.

Отже, проведений аналіз ще раз підтвердив важливість впровадження гендерного підходу в процесі розроблення стратегій і політик на державному та місцевому рівнях, зокрема стратегій реагування та виходу з кризової ситуації, спричиненої COVID-19, а також розроблення відповідних заходів щодо захисту найуразливіших категорій населення в період карантину та посткарантинний період.

Аби можна було подолати наслідки впливу пандемії на права людини та забезпечення гендерної рівності, важливо систематично здійснювати моніторинг та досліджувати стан дотримання прав жінок. Адже наслідки COVID-19 не є короткочасними та будуть більш видимими після завершення пандемії.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971. № 322-VIII. Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки. 1971. Остання редакція від 25.11.2021. Додаток до № 50, ст. 375.
2. Гендерний вимір пандемії COVID-19: Дослідження Проекту Гендерне бюджетування в Україні. 2020. 15 с. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Presentation_COVID.pdf (дата звернення 25.11.2021).
3. Захист прав жінок і дівчаток в умовах пандемії COVID-19 та її наслідків: Посібник для Європи / розроб. Amnesty International, Women's Link Worldwide та Міжнародною федерацією планованого батьківства.
4. COVID-19 and Essential Services Provision for Survivors of Violence Against Women and Girls. United Nations Women // UN Women Ending Violence Against Women (EVAW) COVID-19 Briefs. 21 June 2020. 11 pages. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/e8db3f66-en.pdf?expires=1599402393&id=id&accname=guest&checksum=2AB24EC7DA40232AD3E4CAE7F908C3E0> (дата звернення 25.11.2021).

5. Вплив Covid-19 на права жінок в Україні: звіт підготовлено Асоціацією жінок-юристок України «Юрфем» у партнерстві із Офісом Урядової уповноваженої з питань гендерної політики та Міжфракційним депутатським об'єднанням «Рівні можливості». 2020. 51 с.

6. Оперативна гендерна оцінка становища та потреб жінок у контексті ситуації з COVID-19 в Україні: Дослідження ООН Жінки в Україні. 2020. 22 с.

ЮГАС О.,

*магістр Навчально-наукового
інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

СЬОХ К. Я.,

*доцент кафедри конституційного
права та прав людини*

*Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук*

ПРАВО НА ВІЛЬНЕ ПЕРЕСУВАННЯ ГРОМАДЯН ДЕРЖАВ- ЧЛЕНІВ НА ТЕРИТОРІЮ ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

На сучасному етапі існування Європейський Союз являє собою міжнародне об'єднання 27 держав європейського континенту, які тісно співпрацюють у політичній, економічній, соціальній та багатьох інших сферах існування держави. Таким чином, громадяни держав-учасниць ЄС можуть вільно пересуватись території Союзу, а також, вільно працювати у будь-якій державі-учасниці, адже дане питання врегульовано договорами між державами-учасницями.

Стаття 8 Договору про діяльність ЄС передбачає скасування між державами-членами будь-якої нерівності, у тому числі у вільному пересуванні осіб у межах ЄС. Подібно до вільного руху товарів свобода пересування осіб допускає винятки на підставі захисту публічного порядку та громадського здоров'я.

Норми Договору про діяльність ЄС, що стосуються вільного пересування осіб, є нормами прямої дії, причому вони можуть мати як вертикальну, так й горизонтальну пряму дію.

Норми Договору про діяльність ЄС щодо вільного пересування осіб на відміну від норм, що регулюють вільний рух товарів, стосуються лише деяких категорій осіб. По-перше, ці особи повинні мати громадянство ЄС, тобто громадянство будь-якої з держав-учасниць ЄС. А відтак, якщо громадянин України законно працює, наприклад, у Франції, це не означає, що він автоматично користується свободою вільного пересування працівників у межах ЄС, що поширюється на його колег – громадян Франції. Проте громадяни інших країн мають деякі права з вільного пересування в межах ЄС як члени родин громадян ЄС. Громадянин ЄС користується вільним пересуванням з метою